

UDK 902
ISSN 1330-0644
VOL. 13-14/1996.-1997.
ZAGREB, 1999.

Prilozi

Instituta za arheologiju u Zagrebu

Pril. Inst. arheol. Zagrebu
Str./Pages 1-210, Zagreb, 1999.

Pril. Inst. arheol. Zagrebu 13.-14./1996.-1997.
Str./Pages 1-210, Zagreb, 1999.

Časopis koji je prethodio

Prilozi 1., 1983., Prilozi 2., 1985., 3.-4., 1986.-1987., 5.-6., 1988.-1989., 7., 1990.,
8. 1991., Pril. Inst. arheol. Zagrebu 9., 1992., 10., 1993., 11.-12./1994.-1995.

Nakladnik/ Publisher

INSTITUT ZA ARHEOLOGIJU/
INSTITUTE OF ARCHAEOLOGY

Adresa uredništva/ Address of the editor's office

Institut za arheologiju/Institute of archaeology
HR - 10000 Zagreb, Ulica grada Vukovara 68
Telefon/phone/fax ++385/01/615 02 50, 615 12 90, 611 72 43

Glavni i odgovorni urednik/ Editor in chief

Željko TOMIČIĆ (Zagreb)

Redakcijski odbor/ Editorial committee

Dunja GLOGOVIĆ (Zagreb), Timotej KNIFIC (Ljubljana, SLO), Remza KOŠČEVIĆ
(Zagreb), Laszlo KÓVACS (Budapest, HUN), Kornelija MINICHREITER (Zagreb),
Mladen RADIĆ (Osijek), Željko RAPANIĆ, (Split) Aleksandar RUTTKAY (Nitra, SK),
Ivančica SCHRUNK (Minneapolis, USA), Željko TOMIČIĆ (Zagreb).

Prijevod na engleski/ English translation

Jadranka BOLJUNČIĆ
Goran HORVAT

Prijevod na njemački/ German translation

Nina MATETIĆ

Lektural/ Language editor

Marijan RIČKOVIĆ (hrvatski)
Ulrike STEINBACH (njemački)
Edo BOSNAR (engleski)

Dizajn/ Design

Roko BOLANČA

Korektural/ Proofreaders

Kornelija MINICHREITER, Zagreb
Željko TOMIČIĆ, Zagreb

Grafička priprema/ DTP

Studio "U", Zagreb

Računalni slog/ Layout

Ranko PERŠIĆ, Zagreb

Tisak/ Printed by

Tiskara Petravić d.o.o.

Naklada/ Circulation

600 primjeraka/600 examples

Sekundarne publikacije/ Indexed in

GERMANIA Anzeiger der Römisch-Germanischen Kommission des Deutschen
Archaeologischen Instituts, Verlag Philipp von Zabern, Mainz

Izdavanje časopisa novčano podupire

MINISTARSTVO ZNANOSTI I TEHNOLOGIJE REPUBLIKE HRVATSKE
HR - 10000 Zagreb, Strossmayerov trg 4

Sadržaj

- 5 Proslov
 ŽELJKO TOMIČIĆ

Izvorni znanstveni radovi

- 7 KORNELIJA MINICHREITER
 Zoomorfna idoloplastika obredno-ukopnog prostora
 starčevačkog lokaliteta na Galovu u Slavanskom Brodu
- 23 IVANČICA PAVIŠIĆ
 Nakit kasnog brončanog doba s nalazišta Špičak kraj
 Bojačnog
- 33 DUNJA GLOGOVIĆ
 Fibule iz Ljupča
- 41 REMZA KOŠČEVIĆ
 Nekoliko starih brončanih nalaza iz okolice Samobora
- 49 GORANKA LIPOVAC VRKLJAN
 Mitraička kulturna slika iz Umljanovića
- 61 IGOR FISKOVIĆ
 Jesu li Polače na Mljetu bile sjelo vladara Dalmacije?
- 83 ŽELJKO RAPANIĆ
 Spomenici nepotpune biografije *De ecclesiis datandis* (2)*
- 91 ŽELJKO TOMIČIĆ
 Ranosrednjovjekovno groblje Zvonimirovo - Veliko Polje,
 prinos poznavanju bjelobrdske kulture u podravskom dijelu
 Slavonije
- 121 ZORISLAV HORVAT
 Neke činjenice o cistercijskom samostanu i crkvi u
 Topuskom
- 135 DRAGO MILETIĆ
 Plemićki grad Belec
- 155 SNJEŽANA PAVIČIĆ
 Osnovni tipovi bizantskih relikvijarnih pektorala
- 161 TAJANA SEKELJ IVANČAN
 Kasnosrednjovjekovne keramičke čaše iz Sokolovca,
 Rudina-Čečavca i Kapan-Ivanca
- 179 GORAN GUŽVICA
 JADRANKA BOLJUNČIĆ
 Analiza učestalosti nagorjelih kostiju velikih zvijeri u
 pleistocenskim naslagama špilje Vindije (Hrvatska)

Prikazi

- 187 ŽELJKO RAPANIĆ
 VEDRANA DELONGA, Latinski epigrafički spomenici u ranosrednjovjekovnoj Hrvatskoj, Split, 1996. Nakladnik: Muzej hrvatskih arheoloških spomenika - Split. Serija: Monumenta mediae aevi Croatiae vol. 1. Str. 1.-608. (Tekst, Literatura, Index epigraphicus, Index paleographicus, Kazalo osobnih imena, zemljopisnih naziva i važnijih pojmova. Sa crtežima u tekstu (Maja Fabijanac i Marko Rogošić)+ LXXXIV tabli fotografija (Zoran Alajbeg) + fotografije u tekstu (Nenad Gattin)+1 karta, /32x23 cm/.

Contents/Inhaltsverzeichnis

- Introduction*
ŽELJKO TOMIČIĆ

Original scientific papers

- KORNELIJA MINICHREITER
Zoomorphic Idols of the Starčevo Ceremonial and Burial Area Site at Galovo, Slavonski Brod
- IVANČICA PAVIŠIĆ
Schmuck der späten Bronzezeit vom Fundort Špičak bei Bojačno
- DUNJA GLOGOVIĆ
Fibeln aus Ljubač
- REMZA KOŠČEVIĆ
Several Old Bronze Finds from the Samobor Vicinity
- GORANKA LIPOVAC VRKLJAN
A Mithraistic Cult Relief From Umljanovići
- IGOR FISKOVIĆ
Were Polače on the Isle of Mljet the Seat of the Rulers of Dalmatia?
- ŽELJKO RAPANIĆ
*Denkmäler mit unvollständiger Biographie De ecclesiis datandis (2)**
- ŽELJKO TOMIČIĆ
Der frühmittelalterliche Friedhof Zvonimirovo - Veliko Polje, ein Beitrag zu den Erkenntnissen über die Bjelobrdo-Kultur in der slawonischen Podravina
- ZORISLAV HORVAT
Einige Tatsachen über das Zisterzienserkloster in Topusko
- DRAGO MILETIĆ
Burg Belec
- SNJEŽANA PAVIČIĆ
Grundtypen der byzantinischen Reliquiarpektoralien
- TAJANA SEKELJ IVANČAN
Spätmittelalterliche Keramikbecher aus Sokolovac, Rudina-Čečavac und Kapan-Ivanac
- GORAN GUŽVICA
JADRANKA BOLJUNČIĆ
Analysis of the Frequency of Partially Burnt Large Carnivore Bones in the Pleistocene Sediments at the Vindija Cave (Croatia)

- 189 BORIS GRALJUK
Glasnik Zemaljskog muzeja Bosne i Hercegovine, nova serija
ARHEOLOGIJA (A) - sv. 47., strana 41.-117.
ETNOLOGIJA (E) - sv. 47., strana 179.-272.
PRIRODNE NAUKE (PN) - sv. 31., strana 273.-447.
Sarajevo, 1992. - 1995.
Sarajevo 1996. godine
- 190 BORIS GRALJUK
ROBERT WHALLON I LIDIJA FEKEŽA,
Kvantitativna analiza oblika grobne keramike ranog srednjeg vijeka sa teritorija Bosne i Hercegovine,
Izvorni znanstveni rad, str. 43.-59., uz tekst, tablice, histogrami, slike.
- 190 BORIS GRALJUK
ENVER IMAMOVIĆ,
Rezultati probnih iskopavanja u Podastinju, Višnjici i Gromiljaku kod Kiseljaka,
Izvorni znanstveni rad, str. 61.-92., uz tekst, skice, slike, table
- 191 BORIS GRALJUK
VELJKO PAŠKVALIN,
Prilozi proučavanju ilirsko-panonskog plemena Dezitijata i njegovog teritorija u krajevima srednje Bosne u predrimsko i rimsko doba,
Izvorni znanstveni rad, str. 93. do 116., uz tekst 5 tabli.
- 192 BORIS GRALJUK
VELJKO PAŠKVALIN,
Kulturnopovijesna problematika sepulkralnih spomenika rimskog doba s područja Bosne i Hercegovine,
Izvorni znanstveni rad, str. 117.-145., uz tekst, karta nalazišta, 3 table sa 10 slika, bibliografija, sažetak na engleskom.
- 193 BORIS GRALJUK
KEMAL BAKARŠIĆ,
Citati nove serije Glasnika Zemaljskog muzeja, (Arheologija) 1946.-1986.
Izvorni znanstveni rad, str. 147.-167., 11 tablica, 4 grafikona, bibliografija, sažetak na engleskom.
- 195 Marija BUZOV
DIADORA, sv. 15., Zadar, 1993., stranica 452, zajedno s tablama, crtežima, planovima, tlocrtima, fotografijama te kartama.
- 199 Marija BUZOV
DIADORA, sv. 16.-17., Zadar, 1995., stranica 430, zajedno s tablama, crtežima, planovima, tlocrtima, grafikoni-
ma, fotografijama te kartama.
- 203 Marija BUZOV
BRUNO MILIĆ, RAZVOJ GRADA KROZ STOLJEĆA 2, SREDNJI VIJEK, ZAGREB, 1995., str. 424, sa ilustracijama, Glosarij, Bibliografija, Kazalo gradova, naseljenih mjesta i arheoloških lokaliteta, te Popis slika i crteža.
- 204 Dunja GLOGOVIĆ
EDWARD HERRING, Explaining Change in the Matt-Painted Pottery of Southern Italy. Cultural and social explanations for ceramic development from the 11th to the 4th centuries B.C., BAR International Series 722, 1998 (Oxford), 255 str., 176. slika.
- 207 Kornelija MINICHREITER
Kratice

kompleks Zemaljskog muzeja, raznoseći dijelove zgrada i vrijednosti najstarije znanstvene institucije države Bosne i Hercegovine pred očima cijelog svijeta. Ipak, i pored četverogodišnjeg bjesomučnog razaranja najuže jezgre Sarajeva, nesebičnim zalaganjem djelatnika i prijatelja ZM, kulturno-povijesno i prirodno blago povjereno ovoj instituciji gotovo je u cijelosti spašeno. Tako saznajemo da je u odjeljenju za arheologiju, a slično i drugim odjeljenjima, pravodobnim izmještanjem na sigurnije mjesto sklonjena prapovijesna, antička i srednjovjekovna zbirka, kako iz izložbenih prostora, tako i iz prostora za obradu.

I veliki fond knjižnice, najstarije znanstvene biblioteke u BiH i jedne od najbogatijih znanstvenih knjižnica u jugoistočnoj Europi, pravodobnim izmještanjem je spašen od uništenja.

Čitatelju ove dramatične kronike o spašavanju kulturnog blaga općeeuropskog značaja za vrijeme opsade i višegodišnje razorne destrukcije, uništavanja i ljudi i grada Sarajeva, doista nije jasno, na koga je tragično preminuli, ubijeni autor i ravnatelj Muzeja R. SIJARIĆ mislio, kada je ubijanje tisuća ljudi i rušenje tisuća građevina u gradu Sarajevu vidio u "zaoštravanju ratnih sukoba .. od svih agresorskih struktura, uključujući i ostatke Jugoslavenske armije". Slična je i formulacija mikrolokacijskog opisa: "nasuprot Muzeja je agresor, a uz same zgrade Muzeja kasarna sa agresorskom Jugoslavenskom armijom, koja je snajperskim djelovanjem na prolaznike sprečavala prolazak.."?

Od ukupno 95 zaposlenih, koliko ih je bilo u ZM neposredno do 1991. godine, kraj ratne godine (1996.), dočekala su "na radnoj obvezi" 32 djelatnika. Od tih je 19 sa visokom stručnom spremom, od kojih su samo 2 arheologa: MR. LIDIJA FEKEŽA i MARGITA GAVRILOVIĆ.

U daljnjem dijelu dokumentacijski vrlo vrijednog priloga, autor nas поближе upozna sa nastankom i strukturom djelovanja ove institucije od 1888. do 1913. godine kada je 4. studenoga, na imendan cara Franje Josipa, poglavar Zemaljske vlade OSKAR POTIOREK svečano otkrio Zemaljski muzej Bosne i Hercegovine.

Za vrijeme I. svj. rata Zemaljski muzej je neometano funkcionirao, a zgrade nisu imale nikakvih oštećenja. Tada je tiskano 8 knjiga u 4 godišta. Kao autori se, između ostalih javljaju Ć. TRUHELKA, VL. ĆOROVIĆ, K. PATSCH, K. MALY, F. KATZER, V. APFELBECK, V. ĆURČIĆ, J. JELENIĆ, i niz drugih.

U II. svj. ratu Sarajevo je bombardirano, ali su zgrade Zemaljskog muzeja ostale potpuno očuvane. U tom četverogodišnjem ratu izlaze tri godišta GZM: 1941., 1942., 1943. Od autora u tim Glasnicima navodimo; J. PETROVIĆA, D. SERGEJEVSKOG, Đ. MAZALIĆA, K. MALYA, J. KOROŠECA, P. KOROŠEC-VRAČKO, J. JELENIĆA, H. ŠABANOVIĆA, H. KREŠEV-LJAKOVIĆA, Z. VINSKOG, I. RENGJEA.

Poslije II. svj. rata a poglavito nakon dolaska A. BENCA za ravnatelja Zemaljskog muzeja (1957. - 1967.), dovršena je organizacijska struktura Muzeja kao znanstvene, istraživačke i kulturno-obrazovne institucije najvišeg ranga u BiH. Tada, točnije od 1963. godine, izlaze zasebno tri sveska Zbornika iz triju područja - arheologije, etnologije i prirodnih znanosti, koje će i kasnije biti tiskane zasebno sve do agresije na Bosnu i Hercegovinu, 1992. godine. U tom razdoblju velikog arheološkog iskoraka na prostoru Bosne i Hercegovine, u GZM tiskani su brojni radovi iz područja prethistorije, antike, ra-

nog kršćanstva i ranog i kasnog srednjeg vijeka među kojima se kao autori pojavljuju: A. BENAC, Đ. BASLER, B. ĆOVIĆ, Z. MARIĆ, P. ANDELIĆ, I. BOJANOVSKI, I. ĆREMOŠNIK, N. MILETIĆ, B. MARIJANOVIĆ, E. IMAMOVIĆ i brojni drugi.

Prva trećina ovog najnovijeg trodjelnog GZM, od stranice 40. do 177., kako smo naveli, prezentira rezultate radova odjeljenja za arheologiju šestorice autora sa pet originalnih znanstvenih radova, te "in memoriam" kolegama.

Robert Whallon i Lidija Fekeža,
Kvantitativna analiza oblika grobne keramike ranog srednjeg vijeka sa teritorija Bosne i Hercegovine,
Izvorni znanstveni rad, str. 43.-59., uz tekst, tablice, histogrami, slike.

Ovaj rad napisan je još davno prije rata. Koliki je udjel navedenog R. WHALLONA, djelatnika Muzeja antropologije iz An Arbora u Michiganu, USA, inače vrsnog paleolitičara i poznavatelja paleolitika BiH, u ovom tekstu teško je ocijeniti. Kako i sami potpisnici iznose, riječ je o "preliminarnoj" prezentaciji njihovog pristupa na "relativno malom broju analiziranih primjeraka grobne keramike sa teritorija BiH."

Uz karakteristične dekorativne elemente i oblike kao osnovu za tipologiju arheološke keramike, autori ovog članka uključuju i mjere i proporcije karakterističnih dijelova posuda. To su; visina cijele posude, promjer maksimalnog ispupčenja, promjer oboda, te složeno mjerenje visine posuda u odnosu na maksimalni promjer. Izborom "najpogodnijih serija mjera i odnosa za pravljenje klasifikacije, nastupa detaljno ispitivanje histograma, njihovih distribucija frekvencija za uvid u modalitete". Kao okvir za klasifikacije, autori ovog pristupa uvažavaju osam mjera, četiri koji se odnose na visinu i četiri na promjer pomoću kojih se može izračunati 28 kombinacija ili odnosa...

Iako puno toga u ovom radu ima nejasnog i nedorečenog, potpisani smatraju rezultate do kojih su došli pozitivnim, navješćujući ovu metodu kvantitativnih analiza keramike osnovnim dijelom budućih tipoloških analiza ranosrednjovjekovne keramike u BiH.

Enver Imamović,
Rezultati probnih iskopavanja u Podastinju, Višnjici i Gromiljaku kod Kiseljaka,
Izvorni znanstveni rad, str. 61.-92., uz tekst, skice, slike, table

ENVER IMAMOVIĆ, hrvatskoj i svekolikoj arheološkoj javnosti poznati autor knjige Antički kulturni i votivni spomenici na području Bosne i Hercegovine, tiskane u Sarajevu prije dvadeset godina, svakako najzaslužniji za organizaciju rada Zemaljskog muzeja u najkritičnijim godinama agresije na Sarajevo, u ovom Glasniku ZM, za čije je izlaženje također jedan od najzaslužnijih, javlja se i kao autor teksta o njegovim višegodišnjim istraživanjima okolice Kiseljaka kod Visokog u centralnoj Bosni.

Ovim radom Imamović prezentira rezultate probnih iskopavanja na lokalitetima u okolici Kiseljaka: na gradini Stijena ili Crkvina u Podastinju, na lokalitetima Bijele vode,